پانه او نړۍ

ليکواله: زرمينه روهي وردګ

Ketabton.com

انستان اقتصاد وزارت سره په
په صفت د پوهاوي، تعامل او
وضوعاتو په برخه کې فعاليت
کړې له لارې د اقليمي بدلون
ستان د ټولنې د ضروریاتو پر

ی، بلکې اونۍ اقليمي بدلون
ـه اړتيا لري؛ تر څو د موجوده

ي د اونۍ د فعاليت د ساحې
د شخړې پر ځای د همکارۍ

ت داسې اقدامات غوره کړي
ي. د يادونې وړ ده چې په دې
رنه وشي.
و چې په افغانستان او سيمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پانه او نړۍ

لیکواله:
زرمینه روهي وردګ

۱۴۰۲ هـ.ل

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب نوم: پاڼه او نړۍ

لیکواله: زرمینه روهي وردګ

کتونکی: زلمی هېوادمل

اېډېټ: اجمل روهي

انځورونه: لېمه او میوند حکیمزی (د مصنوعي زیرکتیا په مرسته)

له ښاغلي انجینر ابوبکر همت نه ځانګړي مننه چې کتاب یې د مسلکي اړخ نه اېډېټ کړی.

خپرندوی: د اونۍ مؤسسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خپروندی یاددښت

د اونۍ موسسې موخه د اقليمي بدلون حياتي موضوع ته ځانګړې پاملرنه او په افغاني ټولنه کې يې د يو محوري بحث په توګه مطرح کول دي.

اونۍ لومړنۍ افغاني موسسه ده، چې د اقليمي بدلون په برخه کې يې، د څېړنې، عدالت غوښتنې، اقليمي ډيپلوماسۍ او اقليم پوهنې له لارې ځانګړي فعاليتونه پيل کړي دي. اونۍ غواړي د اقليمي بدلون ناوړه اغېز په هکله په افغانستان او سيمه کې د پوهاوي کچه لوړه کړي، تر څو شته ننګونو ته اغيزمنې او هر اړخيزې حللارې وموندل شي.

په دې برخه کې عامه پوهاوی، چې د دقيقو څېړنو او معلوماتو پر بنسټ ولاړ وي، کليدي رول لوبولی شي. اړينه ده چې د نن ماشومانو ته چې په راتلونکي کې د دې سيارې مسئوليت ور په برخه کيږي په کافي اندازه پوهاوی او معلومات ورسول شي تر څو په راتلونکي کې د ځمکې له سيارې سره عادلانه او ښه چلند وکړي او د هر اړخيزې حللارې په موندنه کې په فعاله توګه برخه واخلي.

له همدې کبله اونۍ غواړي چې د ماشومانو لپاره د اقليمي بدلون او چاپېريال ساتنې په اړه د افغانستان په رسمي ژبو د ليکل شوو کتابونو د چاپ ملاتړ وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هیله ده «پاڼه او نړۍ» د دې اوږد مهاله بهیر پیل وي، او زمونږ له ماشومانو سره مرسته وکړي چې د الله (ج) له خوا د راډالۍ شویو د طبیعي نعمتونو په قدر او ارزښت پوه او په ښه توګه تري ساتنه وکړي.

لیکوالې زرمینې روهي وردک په دې کتاب کې په عالي ډول سره خپل استعداد اثبات ته رسولی او افغان ماشومانو ته یې ښایسته اثر پنځولی دی. مونږ له آغلې لیکوالې د زړه له کومي مننه کوو او له فرصت نه په استفادې سره نور افغان لیکوالانو، په ځانګړې توګه مېرمنو ته، بلنه ورکوو چې د دې ډول کتابونو د لیکلو لړۍ وغځوي. ,,اونۍ'' به یې تل تر څنګ ولاړه او ملاتړي وي.

د یو متحد او سوکاله افغانستان په هیله

درنښت

د ,,اونۍ'' د موسسې بنسټ اېښودونکی او د بورډ مشر

دیپلوم انجینیر الیاس وردک

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼه او نړۍ

ستاسو په لاسو کې دا کتاب چې محترمې لیکوالې زرمینې – پاڼه او نړۍ نومولی – د کوچنیانو لپاره لیکل شوی کتاب دی او زما په پوهه په خپله نوع کې ډیر ګټه ور او کار آمد اثر ګڼل کیدای شي.

دا کتاب د کوچنیانو لپاره، د کوچنیو حکایاتو په بڼه په داسې ابتکاري شیوه تهیه شوی چې په هره برخه کې د راوي له خولې د انساني ژوند د چاپیریال پر یوه ضروري موضوع په ډیره ساده او د کوچنیانو لپاره د درک او پوهې وړ ژبه په ډیر خونده ور سبک لیکل شوی دی.

د کوچنیانو لپاره د لیکلیو شویو نورو آثارو په نسبت د (پاڼه او نړۍ) امتیاز پدې کې دی چې د دې کتاب لوست د کوچنیانو د ادبي ذوق له خړوبولو سربیره، کوچنیان له ډیرو مفیدو او د انساني ژوند له چاپیریال سره د ټرلیو او موثرو مسایلو له ساینسي بنیادونو هم خبروي.

د دې کتاب په لیکنه کې د محترمې لیکوالې هنر دا دی چې د انساني چاپیریال د خرابیدو او هم یې د ساتلو او سلامتیا پر عواملو د انسان د منفی او مثبت نقش ډیر حیاتي موضوعات، د کوچنیانو له پوهې سره سم، په روانه او په کورنۍ محیط کې پر مستعملو اصطلاحاتو پسوللې، پسته او خوږه ژبه لیکلي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ليکواله د کتاب د عباراتو د بشپړتابه لپاره د الفاظو په انتخاب کې خاص مهارت لري. د کتاب د حکایاتو په بیان کې یې د کوچنیانو د برداشت سویې ته په پاملرنه موزون، مناسب او رسا کلمات او الفاظ انتخاب کړي دي.

(پاڼه او نړۍ) هم په موضوعي لحاظ او هم د بیان د روان سبک له پلوه په پښتو کې د کوچنیانو لپاره د لیکل شویو کتابونو په لړۍ کې ځینې ابتکاري خواوې لري. هیله دا ده چې دا روش وسعت پیدا کا او زمورږ د دې ساحې لیکوال، لکه: (پاڼه او نړۍ) د ژوند ځینې ضروري مسایل په خپلو آثارو کې د کوچنیانو د فهم له سویې سره برابر را ونغاړي، څو زمورږ کوچنیان له کوچنیوالی د انسانی ژوند له ځینو حیاتي ضرورتونو سره آشنا شي.

د دې ګټه ور اثر محترمې لیکوالې زرمینې ته د کوچنیانو لپاره د دې ابتکاري خونده ور کتاب د لیکلو مبارکي وایم او د لا بریالیتوب هیله یې لرم.

په درناوي

سرمحقق زلمی هیوادمل

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼه او نړۍ

پاڼه په ښويدليو پښو له ټولګي نه راووتله. د کور خوا تللې لارې ته يې وکتل. يوه ژوره سا يې واخيسته، ورو ورو روانه شوه. په ځنګله کې نړۍ لار تېره شوې وه او تر څنګ يې د يخې اوبو سړه ويالې هم بهېده. پاڼې هېڅ زړه نه کېده چې تر کوره په دا اوږده لار باندې لاړه شي، خو بله چاره نه وه، مجبوره وه چې د ځنګل تر منځ غره ته تللې لارې ته ختلې واى.

کور ته په رسېدو سره يې د ښوونځي بکس په دروازه کې وغورځاوه، دروازه سره يې پښې په خاورو کې اوږدې وغځولې او کېناسته.

مور يې د کوټې نه ور پام شو، ورغږ يې کړ: وه پاڼې خواره مه شې دا څه کوې، ټول کالي دې په خاورو ککړ کړل. زر پاڅه!

هله، مخ لاسونه دې ومينځه، ډوډۍ تياره ده.

پاڼه لا هم همالته ناسته وه. بابا يې له باندې نه د کور انګړ ته را دننه شو. پاڼه يې نه وه لېدلې، پښه يې د پاڼې په پښو کې بنده شوه او يو ټوپ يې کړ، ځان يې بېرته د ونې په سټه تم کړ. پاڼې د بابا د ټوپ وهلو په لېدو په خندا شوه او له خندا پر ځمکه ځملاسته، نس يې په دواړو لاسونو نېولى و او په زوره زوره يې خندل. بابا يې هم په خندا شو. پاڼې ته يې وکتل ويې ويل: داسې ښکاري چې زما نانځکه بيا لارو سترې کړې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼې بېرته ځانته پام شو چې ولې دلته ناسته وه.

ـ هو بابا جانه نن سخته سترې شوم. ته وګوره دا ګرمه هوا او دا اوړه لار. دا ټول د ځنګله ګناه ده. که دا ځنګل دلته نه وای یوه لنډه لار به زمونږ تر کوره راغلې وه. یو سم سرک به جوړ شوی و، موټر به راتللی شو او زه به دومره نه سترې کېدم. بابا جانه، نه شو کولی چې دا ځنګل ټول ووهو او غټ سرک جوړ کړو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

بابا يې له يوې شېبې سوچ وروسته وويل: راځه لورکۍ مې، له ډوډۍ نه وروسته زه او ته به چکر ته لاړ شو او بيا به د ځنګل په هکله هم خبرې وکړو.

تر ډوډۍ وروسته پاڼې ځان چکر ته تيار کړ. بابا يې دروازه کې ورته انتظار و. دواړه د ځنګله خوا ته روان شول.

بابا يې وويل: نن به د ځنګله منځ ته لاړ شو، وګورو چې هلته څه خبرې دي.

پاڼې سر وښوروه ويې ويل: نېه ده باباجانه، زه هم غواړم پوه شم چې هلته څه دي او ځنګل ولې بايد ونه وهل شي؟!

دواړه يوه نېه شېبه وړاندې لاړل. يو ځای کې ونې ډېرې ګڼې شوې. دوی د ځنګله منځ کې وو. بابا يې پاڼې ته وويل: يو ځل سترګې پټې کړه او غوږ شه چې څه اوري، څه حس کوې؟

پاڼې سترګې پټې کړې، غوږ يې ونېوه. د باد سړه هوا يې په مخ حس کوله. د مرغۍ سندره او د پاڼو شرنګا يې اورېده. سترګې يې خلاصې کړې. ځان يې ارام حس کړ. بابا ته يې مخ کړ، ويې ويل: بابا جانه دا څومره نېه او ارامه احساس دی.

بابا يې موسکۍ شو: هو زما نانځکې، دا د ځنګله جادو ده. که ځنګل نه وای، دا سړه هوا، د ژويو کورونه او د مرغانو ځاله به هم نه وای. دا بارانونه چې زمور کلي کې تر نورو ځايونو ډېر دي او پاکه هوا لرو دا يو به هم نه وای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼه حیرانه شوه: هغه ولې او څنګه؟

بابا: اوس به زه تا ته ووایم چې ولې او څنګه.

ته خو پوهېږې چې کله موږ سا اخلو اکسیجن تنفس کوو او چې سا باسو نو کاربن ډای اکساید تولیدوو. موږ د تنفس لپاره اکسیجن ته اړتیا لرو. ونې بیا زموږ برعکس کاربن ډای اکساید تنفس کوي او اکسیجن تولیدوي. دوی هم یوه اندازه اکسیجن د شپې له خوا تنفس کوي او کاربن ډای اکساید خارجوي، خو تر هغه ډېر بیا ببرته د ورځې له خوا اکسیجن تولیدوي. که چېرې ونې د کاربن ډای اکساید نه هوا پاکه نه کړي، دا ګاز په اسانه ببرته نه فلتر کیږي، په دې ډول به هوا نوره هم ګرمه شي، اقلیم به بدلون وکړي، وچکالي او نورې ناوړه پایلې به ولري.

پاڼه: اقلیم څه دی بابا جانه، او څنګه ناوړه پایلې به ولري؟

بابا: که خوښه دې وي په هغه باندې به بیا بله ورځ خبرې وکړو، نن به د ځنګله به هکله وغږېږو.

پاڼه: باباجانه بیخي مې خوښه ده، نښه نو ځنګل نور څه نښه والی لري؟

بابا: هو، د ځمکې تقریباً ۳۰ فیصده (درېیمه برخه) ځنګلونو پوښلې، یوازې پنځه سالمې غټې ونې کولی شي ډېرو خلکو ته اکسیجن ورسوي. بل دا چې ځنګلونه هوا هم پاکوي، کټ مټ لکه برقي جارو له هوا نه ګرد ټولوي. یوه ونه په کال کې تقریباً پنځه کیلوګرامه ګرد جذبوي. کله چې باران وورېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ځمکه کې اوبه جذب شي نو بيا د ونې ريښې خپله دنده پيلوي. د ونې ريښې د باران اوبه فلتر او پاکوي. په دا ويالو کې پاکې اوبه چې ګورې د ونې د ريښې له برکته دي. د ونې ريښې ځمکه د ښويدو نه هم ساتي. که چيرې توپان شي نو همدا ونې د باد يو څه مخه نيسي چې زموږ کورونه وران نه کړي.

د ځنګله بله مهمه دنده دا ده چې موږ ته باران راکوي. د ونې ريښې، اوبه د ښاخونو له لارې پاڼې ته رسوي او پاڼې دا اوبه بېرته تبخيروي. له دې تبخير

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوي ګاز نه وربځې جوړيږي او وريځې مور ته ښرته باران راکوي. د باران يوه برخه اوبه، د ځمکې لاندې ذخيره کيږي، يوه برخه يې سيندونو ته بهيږي او يوه بله برخه يې ښرته تبخير کيږي. دې ته د اوبو دوران هم وايي.

بابا: ښتيا په ياد دې دي چې ناروغه وې مور دې يو ډول بوټی درکړ او زر ښرته روغه شوې؟

پاڼه: هو بابا جانه هغه تريخ بوټی مې خود په ياد دی. خدای مې دې بيا ترې ساتي، يو ځل بيا يې نشم خوړلی.

بابا يې موسکی شو: هو نانځکې آمين، خو هماغه بوټي ته ښرته ښه کړې او که دا ځنګل نه وای نو هغه بوټي به هم نه وو.

دا مور دې چې هره ورځ خوندوره ډوډۍ مور ته پخوي، په ژمي کې ګرمه کوټه کې ناست وو، دا هم د ځنګله برکت دی. که د ځنګله لرګي نه وای مور ته به ژوند سخت وای. الله (ج) مور په هر ډول نعمتونو نازولي يوو. دا هر څه يې مور ته ډالۍ کړي او مور بايد په سمه توګه ترې ګټه واخلو.

پاڼه په سوچ کې شوه، پوښتنه يې وکړه: بابا جانه که هر څوک ځنګل ووهي او لرګي وسوځي نو ځنګل به خلاص شي بيا به څه کوو؟

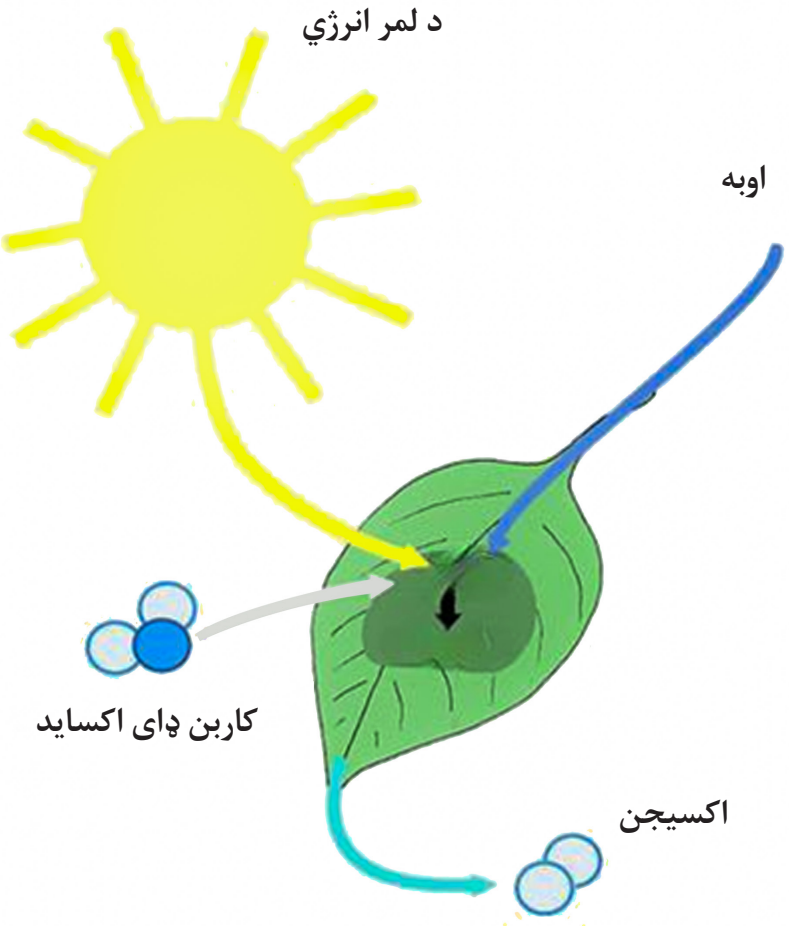
بابا: افرين لورکۍ مې، اوس دې ښه خبره وکړه. ځکه خو بايد مور ډېر پام وکړو چې خپل ځنګلونه وساتو. که مور يوه ونه ووهو پر ځای يې بايد نوي نيالګي کښوو تر څو ځای يې خالي پاتې نه شي او ښرته زرغون شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼې د بابا جان لاس ونېوه، پاس اسمان ته يې وکتل، څو سپينې وربڼې ورو ورو روانې وې. د لوړې شنې ونې ښاخونو کې يوه ځاله ښکاربده. پاڼه لا فکرونو کې وه چې تر شا يې د بوټې تر منځ کوم څه وښوربدل. پاڼې له وبرې ټوپ کړ او له بابا جان يې غږره راتاو کړه. بابا جان يې په خندا پاڼې ته وويل: وګوره هلته، يوه وړه سويه ده. پاڼې د سوی په لېدو مخ په دواړو لاسونو ونېوه او له خوشالۍ يې چيغه کړه: بابا جانه وګوره دا څومره ښايسته ده. اوه بابا جانه ځنګل څومره ښه دی. اوس نو ځنګل پر ما هم ګران شو. نور نه وايم چې ولې ځنګل شته. زه نور کوښښ کوم چې د ځنګل ساتنه وکړم تر څو دا ښايسته سوی او هغه پاس مرغۍ بې کوره نشي.

بابا يې وخندل پاڼه يې مچو کړه. دواړه ورو د کور پر خوا روان شول. پاڼې اوس په ځنګل کې له چکر نه خوند اخيسته او هر څه ته يې په بله سترګه کتل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

بل کلی

مازدیګر لمر په ډوبېدو و. پاڼه د کور په انګړ کې د پیشو سره په لوبو بوخته وه. مور یې څو څلې دروازې ته وکتل. ځان سره یې کوم څه ویل. د انګړ دروازه ټک ټک شوه. پاڼې دروازې ته منډه کړه، پوهېده چې بابا جان یې دی. د سلام نه وروسته بابا یې پاڼې ته وویل: لور مې زه باید تا او مورسره دې یوه مشوره وکړم.

پاڼه حیرانه شوه، غلې د بابا تر شا روانه شوه. مور یې لکه پوهېده چې څه خبره شته، یو څه نارامه ښکارېده. درې واړه کېناستل.

بابا یې وویل: نن دفتر کې رییس هیله راڅخه وکړه چې یو بل کلي ته د دندې لپاره لاړ شم. هلته مورِ ته ډېره اړتیا لري. ما غوښتل چې لومړی له تاسو سره مشوره وکړم چې ستاسې څنګه خوښه ده؟

مور یې وویل: نه پوهیږم، دلته مو اوس کور ځای په ځای کړی. ټول خپلوان او دوستان مو دلته دي. همدلته بلد شوي هم یوو. بابا یې پاڼې ته مخ کړ: ته څه وایې لورکی مې؟

پاڼې فکر وکړ ویې ویل: بابا جانه، هلته خلک تا ته ډېره اړتیا لري؟

بابا: هو نانځکې مې، هغه مرسته چې زه او زما ټیم مې کولی شو بل څوک یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نشي تر سره کولی. دوی ډېر کوښښ کړی چې هماغه کلي کې څوک پیدا کړي، خو له بدمرغه څوک پیدا نشول.

پاڼه: زه به هم دلته خپلو ملګرو، ښوونځي او ښوونکو پسې خپه شم، خو بیا به هلته خلک څه کوي چې ته مرسته ورسره و نه کړې، نو زه وایم چې لاړ به شوو.

مور یې پاڼه غېږ کې ونېوه ویې ویل: پخې! ته څومره مهربانه او هوښیاره یې. اوس نو مجبوره یم چې زه هم هو ووایم.

یوه اونۍ وروسته د دوی کډه بار شوه او نوي کلي خواته روان شول. په نوي کلي کې یې دوی ته یو ښایسته کور تیار کړی و، چې غټ انګړ او یو باغ یې هم درلودل. په باغ کې ډول ډول د میوې ونې وې. پاڼه د باغ په لېدو ډېره خوشاله شوه او ځنګل یې په یاد شو. ځان سره یې ژمنه وکړه چې د ونو به ښه ساتنه کوي. کور ښایسته سپین او کمرنګی اسمانرنګه رنګ شوی و. د پاڼې کوټه غټه او ښایسته وه. د کوټې کړکۍ باغ خواته پرانستل کېده.

پاڼې په خوښۍ سره کړکۍ پرانیسته، د یاسمنو ګلانو ښاخونه پر کړکۍ راځوړند او راتاو وو. کوټه د ګلانو له بوی نه معطره شوې وه. پاڼه د دې هر څه په نندارې کې وخت بلکل هېر کړی و.

پاڼه بله ورځ بابا سره نوي ښوونځي ته لاړه. ښوونځی هم ډېر ښایسته جوړ شوی و. دوه پوړیزه ودانۍ وه چې ټوله سپین او کمرنګه شین رنګ شوې وه. په منځ کې ښایسته او پاک میدان و چې یو څو لوبې هم په سرو او شنو

(c) ketabton.com: The Digital Library

رنګونـو پـرې رسـم شـوي وې. د دېوالونـو شـا او خـوا شـنې ونـې ولاړې وې. څو زده کوونکـي يـې تر سـيوري لاندې ناسـت وو او د کتابونو په لوسـتلو بوخت وو. پـه لومـړۍ ورځ پاڼـې څـو ملګـرې پيـدا کـړې، خـو د دوی تـر منځ يوه ډيره ښـه پـرې ولګېده.

د وړانګې کور د دوی د کور تر څنګ و. دواړه به يوځای ښوونځي ته تللې او راتللې. يوه ورځ هوا ډېره ګرمه شوې وه دواړه تندې پسې اخيستې وې. په لار

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې سترګې يې پر يو څاه ولګېدې، هغه ته ورغلې او اوبه يې تري وڅښلې. دا چې دوی په لار کې د اوبو څاه پيدا کړې وه دواړه خوشاله وې.

مامښام د پاڼې په نس درد شو. زړه يې هم خرابېده. هر څو دقيقو کې وروسته به يو ځل تشناب ته په منډه وه. مور يې ډېره ورخطا وه نه پوهېده چې څنګه له پاڼې سره مرسته وکړي. کور کې يې د بوټي دوا ورکړه، خو کومه ګټه يې و نه کړه. بابا يې لا نه و راغلی. مور يې څو څو ځلې زنګونه وکړل، خو هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواب نه ورکاوه. همدې کې د کور دروازه خلاصه شوه او بابا يې کور ته د ننه شو. مور يې ورمنډه کړه ويې ويل: پاڼه سخته ناروغه ده، ولې دې ټېلېفون نه پورته کاوه؟

بابا يې په ورخطايی منډه کړه: د موبايل چارج مې خلاص و او برق هم نه و چې چارج يې کړم. زر دې ځان تيار کړه چې ډاکتر ته لاړ شوو.

درې واړه د معاينه خانې په لور روان شول.

ډاکټر پاڼه معاينه کړه. پوښتنه يې ترې وکړه چې څه يې خوړلي؟

پاڼې په ټوله ورځ کې خاص څه نه و خوړلي، د څاه اوبه يې په ياد شوې، د اوبو کيسه يې ورته تېره کړه. ډاکتر پوه شو چې اوبه به ناپاکې وې نو ځکه پاڼه ناروغه شوې ده.

دوا يې ورکړه او ويې ويل: هېڅ اندېښنه مه کوه، ډېر زر به ان شاء الله رکه روغه شې. پام دې وي چې بيا له کوره بهر ناپاکې اوبه و نه څښې.

پاڼې وويل: ډاکتر کاکا، هغه خو د څاه اوبه وې نو څنګه ناپاکې وې؟

بابا جان يې وويل: کله چې ښه شوې بيا به پر دې موضوع خبرې وکړو او زه به يې درته تشريح کړم چې ته ولې د څاه اوبه ناروغه کړې.

څو ورځو کې پاڼه ښېرته روغه شوه. وړانګه هم له هغې ورځې راهيسې ناروغه شوې وه او ښوونځي ته نه وه تللې. دواړه حيرانې وې چې ولې داسې په بد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډول ناروغه شوي وې، دوی خو د ځان پاک ساتلو لپاره هم ډېر پام کولو.

پاڼې وویل: بابا مې نن ما سره چکر ته ځي او غواړي چې زمور د ناورغۍ په اړه هم معلومات راکړي، که غواړې ته هم راسره لاړه شه.

وړانګه خوشاله شوه او زر يې سر وښوراوه. پاڼه او وړانګه دواړه د بابا جان سره د غره خوا ته روانې شوې. د غره په سر لا هم سپينه واوره ځلېده او لمن کې يې د شنو وانبو تر منځ ځای ځای ګلان غوړېدلي وو. وړانګې يوه ګل ته لاس کړ چې ويې شکوي خو پاڼې پرې غږ کړ: مه شکوه! پرېږده چې رمه يا کوم بل ژوی يې وخوري او يا مچۍ ترې شات جوړ کړي. هسې يې مه خرابوه. وړانګې هم زر لاس تر شا کړ او د خپلې ملګرې خبره يې ومنله.

بابا يې وخندل ويې ويل: وګورئ، هلته پاس د غره پر سر واوره لېدلی شی؟

دواړو سرونه وښورول: هو، څومره ښايسته ښکاري. هلته به څومره يخ وي.

بابا: پوهيږی چې دا واوره مور ته څومره مهمه ده؟

پاڼه: نه ولې مهمه ده؟

بابا: دې واورې ته يخچال هم وايي.

پاڼې وخندل: يخچال خو مور کور کې لرو.

بابا: هو دا هم د يخچال کار ورکوي. وګوره چې الله (ج) مور ته څومره ډېر نعمتونه راکړي. دا زمور د اوبو ذخيره ده. که دا يخچالونه نه وای خلک به د

(c) ketabton.com: The Digital Library

وچکالی له بدمرغۍ سره مخ شوي وو، د څښاک اوبو کمښت سره به هم مخ وو. د ځمکې خړوبولو ته به اوبه نه وای. چې ځمکه خړوبه نشي بیا څه کیږي؟

وړانګې زر ځواب ورکړ: بیا نوغله نه شنه کیږي او مور به خوړلو ته څه نه لرو، نه به هم څارویو ته سم واښه او نور څه خوراک ته پیدا شي.

بابا: افرین، همداسې ده، چې غله نه وي د خوراک لپاره به هم څه نلرو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ژمي کې کله چې واوره ووريږي، يوه برخه يې اوبه شي او يوه بله برخه يې د غرونو په سر د ذخيرې غوندې همالته پاتې کيږي. څه فکر کوئ چې بيا به څه کيږي؟

دواړو يو بل ته وکتل اوږې يې پورته کړې او ويې ويل: مونږ نه پوهيږو.

بابا: ښه نو زه به درته ووايم چې بيا څه کيږي. کله چې هوا ګرمه شي ورو ورو دا واوره هم په ويلې کېدو پيل کوي. د غره له سره چې دا اوبه راښکته کيږي د ډبرو تر منځ فلتريږي او بيا سيندونو، ويالو او لښتيو ته وربهيږي. يوه برخه يې لکه څنګه چې مخکې مې هم د باران په اړه درته کيسه کړې د ځمکې لاندې ذخيره کيږي. يوه اندازه نور يې د غرونو په وادي کې پاتې کيږي. څه فکر کوئ چې د ځمکې پر سر به څو فيصده اوبه او څومره وچه وي؟

وړانګې وويل: زمونږ شا او خوا خو يوازې يو سيند بهيږي نو زه وايم ۲۰ فيصده اوبه او ۸۰ فيصده به وچه وي.

بابا پاڼې ته مخ کړ: ته څه وايې لورکی؟

پاڼه: زه وايم چې ۵۰ او ۵۰ به وي، ځکه زمونږ هېواد سمندر ته لار نلري، خو نور ځايونو کې خو بحرونه هم شته.

بابا: هو لورکی ستا اټکل ورنېږدې دی. ۷۰ سلنه ځمکه اوبو پوښلې او يوازې ۳۰ سلنه يې وچه ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼې په حیرانۍ سره وکتل: نو بیا ولې ټول وایي چې اوبه کمې دي؟

بابا: هغه ځکه چې له همدې ۷۰ سلنې اوبو نه یوازې ۳ سلنه اوبه خوږې اوبه دي چې مور د څښاک او ورځني ژوند لپاره کار ترې اخلو. دا بې مالګې اوبه په سیندونو، ویالو کې بهیږي او یا هم د ځمکې لاندې زېرمه شوي وي. دا نور یې مالګینې اوبه دي چې په بحرونو کې دي او مور ترې ګټه نشو اخیستلی .

پاڼې او وړانګې دواړو یو بل ته حیران حیران وکتل.

بابا یې موسک شو ویې ویل: هو پوهېږم د چا باور نه راځي که څنګه؟

دواړو سرونه وښورول: هو همداسې ده.

بابا خبرو ته دوام ورکړ: د دې لپاره چې مور څښاک لپاره اوبه تر لاسه کړو مجبور یوو چې څاه وکیندو. د څاه اوبه هماغه د ځمکې لاندې ذخیره شوي اوبه دي چې مور یې راوباسو. په پرمختللي هېوادونو کې دوی خاص سیستمونه ورته جوړ کړي چې هلته اوبه ذخیره کوي او د ماشینونو په مرسته هر کور ته په نلونو کې اوبه رسوي. له بده مرغه زمور هېواد لا هغه ځای ته ندی رسیدلی چې هر کور ته په نل کې اوبه ورسولی شي. نو مور څه کوو؟

پاڼه: مور څاه کیندو او د څاه نه خپلې اوبه راوباسو.

بابا: ډېر ښه، افرین. ښه نو اوس به تاسې دواړه وایی چې دا اوبه خو فلتر شوې وې نو ولې یې مور ناروغه کړو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دواړه لکه له خوبه چې راویښې شي او ورپام یې شي غږ وکړ: هو، رښتیا وایې، مور یې ولې ناروغه کړو؟

هغه ځکه چې مور د فاضله موادو لپاره بدررفت (کانالیزاسیون) نلرو او نه هم سم سیستم ورته جوړ شوی. د فاضله موادو اوبه هم د نورو اوبو په شان د ځمکې لاندې ځي نو کله چې د فاضله موادو د ټولېدو ځای سم خوندي ځای کې جوړ شوی نه وي، او هلته کومه ځاه یا د اوبو زېرمه ورنېږدې وي نو د پاکو اوبو سره چټلې اوبه ګډې شي. همدا ده چې ټولې پاکې اوبه هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناپاکي کړي. هر څوک چې هغه اوبه وکاروي ناروغه کيږي. بل دا چې ډېر کورونه د کانالیزاسیون سیستم نلري، چټلې اوبه د ځمکې پر سر تویوي، دا اوبه یا د ځمکې لاندې ذخیرو ته رسیږي او یا هم سیندونو سره یوځای کیږي. په پرمختللي هېوادونو کې فاضله مواد او چټلې اوبو ته یې داسې یو سیستم جوړ کړی چې ټول بیرته تصفیه کوي او نه پریږدي چې اوبه او هوا چټله کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فاضله توکو د تصفيې په نتيجه کې د کاغذ او پلاستيک څخه بيا ځلي ګټه پورته کوي. د سبزيجاتو د فاضله توکو څخه کمپوست (د نباتاتو د ودې لپاره سره) توليدوي. د چټلو اوبو د تصفيې په پايله کې له دې اوبو څخه د ونو او بوټو په اوبه کولو کې ګټه اخلي.

زمور او مور ته ورته وروسته پاتې هېوادونو کې ورځ په ورځ نفوس ډېريږي، هر څومره چې خلک ډېريږي، همدومره ډېرې اوبه هم په کار وي او تر څنګ يې د فاضله توکيو توليد هم ډېريږي. چې نفوس ډېر شي بيا څه کيږي؟

دواړو يوځای وويل: بيا نو اوبه کميږي او فاضله مواد ډېريږي.

بابا: هو بلکل همداسې ده. ډېر نفوس د ډېر لګښت مانا هم ورکوي. په ځاه او ذخيرو کې اوبه کمېږي. ډېر مصرف د هوا ککړتيا رامنځته کوي چې هغه سره هوا ګرميږي. کله چې هوا ګرمه شي څه فکر کوئ څه به وشي؟

وړانګه: بيا به نوره هم ګرمي شي.

بابا وخندل: هو او د دې تر څنګ به هغه پاس د غره په سر يخچالونه زر اوبه شي. اوبه به ډېرې شي.

پاڼې له خوشالۍ نه غږ کړ: اوه څومره ښه، نور به بيا وچکالي نه وي.

بابا: نه بچو کاش داسې وای.

مور له بده مرغه دومره ډېر بندونه نه لرو چې اوبه بندې او ذخيره کړو؛ نو هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده چې سيلابونه به راشي. سيلابونه به ډبر کورونه وران کړي او په چټکۍ سره به زمور له هېواد نه دا اوبه کوم بل خوا لاړې شي. کله چې دا ټولې اوبه مور له لاسه ورکړو مور به د وچکالۍ او ډيرو نورو بدمرغيو سره مخ شو.

پاڼې د يو څه سوچ نه وروسته پوښتنه وکړه: بابا جانه کوم ډول مصرف د هوا ککړتيا ډبروې زه سمه پوه نه شوم؟

بابا: مثلا د پخلي لپاره د لرګيو سوځول، په موټرو کې د ټيټ کيفيت لرونکو

(c) ketabton.com: The Digital Library

تبلو کارول یا د زاړه موټرو چلول او په عامه ځایونو یا کارخانو کې د لرګیو او د ډبرو سکارو سوځول، هغه څه دي چې هوا ککړوي او ډېرى زهرجن ګازونه تولیدوي چې وروسته د ډول ډول تنفسي ناروغیو تر څنګ د سرطان، زړه، پوستکي او رواني ناروغۍ هم پیدا کوي.

وړانګه او پاڼه ډېرې خپه شوې. یو بل ته یې وکتل سرونه یې وښورول.

پاڼې وویل: دلته خو ټول وخت همدا توکي کارول کیږي.

وړانګې پوښتنه وکړه: کاکا جانه نو څه باید وشي چې مخنیوی یې وکړو؟

بابا: د خپل کور نه یې پیلولی شو. ډېر پلاستیک و نه کارو، مثلا د پلاستیکي کڅوړې پر ځای د تکې کڅوړه وکاروو، کثافت هره خوا و نه غورځوو، د پلاستیک سوځولو نه ډډه وکړو. بېځایه اوبه مصرف نکړو. د باندې چې ووینو د اوبو نل خلاص پاتې دی بند یې کړو.

دواړو بابا جان سره ژمنه وکړه چې له دې وروسته به ډېر پام کوي او که وګوري چې نور خلک پام نه کوي هغوی ته به هم دا پیغام رسوي.

بابا هم خوشاله شو چې دوی دومره په مینه هر څه ته غوږ نېولی و.

بابا دوی ته د غره ډډه کې له یوه دوکان نه ایسکریم واخیست او کور خوا ته روان شول. په لار کې یو وړوکي هلک د اوبو نل خلاص کړی و او لوبې یې ورسره کولې. پاڼې چې ورپام شو منډه یې کړه، نل یې بند کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړوکـي هلـک تـه يـې وويـل: ولـې داسـې کـوې؟

هلک چې حيران و وويل: ستا يې څه دا زمور نل دی.

پاڼه له غوسې نه سره شوه ويې ويل: ته نه پوهېږې چې ته نړۍ ته څومره تاوان رسوې. که داسې کارونه کوې څو کاله وروسته به يو څاڅکی اوبه هم نلرې. همداسې غواړې ها؟

هلک د پاڼې په خبره نه پوهېده چې څه وايي او څه غواړي.

بابا يې ورو پاڼې ته غږ کړ: لور مې، ته دوی ته بايد ټوله کيسه داسې وکړې لکه ما چې تاسو ته وکړه، کنه دا بيچاره له کومه پوه شي چې ستا د دې خبرو نه څه مطلب دی.

پاڼې ځان ته پام شو چې رښتيا هم دی له کومه پوه شي چې څه وايم. هلک ته ورغله وويل: غواړې چې زه کيسه درته وکړم چې ولې به اوبه نه وي؟

هلک په نه زړه وويل: هو ووايه چې څه خبره ده.

پاڼې او وړانګې دواړو يوه په يوه ټوله کيسه چې بابا نه يې اوربدلې وه هلک ته تېره کړه. هلک د پاڼې په خبرو يې خاص باور نه راته. بابا ته يې وکتل. بابا سر وښوراوه ويې ويل: هو زوی مې دا ټولې خبرې سمې دي. د دې لپاره چې يوه ورځ د اوبو نشتون سره مخ نشو بايد سر له اوسه ډېر پام وکړو. هلک هم ژمنه وکړه چې بيا به داسې بې احتياطي نه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بابا ډېر خوشاله و، نه دا چې، پاڼه او وړانګه په خبره پوه شوې بلکې دوی کولی شي چې نور خلک هم دې ته اړ کړي چې اوبه سمې وکاروي.

د مانښام تیاره په خورېدو وه چې دوی ببرته کور ته ورسېدل. پاڼې د خوب تر وخته له بابا جان نه یې پوښتنې کولې او بابا جان یې هرې یوې پوښتنې ته په خوارا حوصله او مینه ځوابونه ورکول.

د سپوږمۍ سپینې وړانګې د یاسمن ګلانو له منځ نه کړکۍ ته رارسېدلې او کوټه یې رڼا کړې وه. د پاڼې سترګې سره ورغلې وې او په خواږه خوب ویده شوې وه. بابا یې کمبله پرې سمه کړه، مخ یې ښکل کړ او ورو له کوټې نه ووت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼه او اسمان

د روژې مياشت وه، روژه ماتي نه وروسته بابا، مور او پاڼه انګړ کې ناست وو او کيسې يې سره کولې. پاڼې د بابا په زنګون سر کېښود او اسمان ته يې وکتل. ستوري په اسمان کې ځلېدل، سپوږمۍ هم نرۍ ښکارېده. پاڼه په اسمان کې ورکه وه، د مور يې ورپام شو، غږ يې پرې وکړ: شاهزادګۍ! بيا کومه دنيا کې ورکه يې.

بابا يې وخندل: پرېږده چې خپله نړۍ کې واوسي. زما د نانځکې دنيا ډېره ښايسته ده.

پاڼه په ځای کې نيغه کېناسته ويې ويل: هو مورې هر ځل مې پسې اخلې. اوس مې بيا څه کړي؟

بابا جانه ما ستورو ته کتل، څومره ډېر دي، زمور نړۍ هم همداسې يو ستوری دی کنه؟

بابا د چايو نه يو غوړپ وکړ، اسمان ته يې وکتل. ستوري ښايسته ځلېدل. مور يې لاس په تندي کېښود ويې ويل: اوف خدايه اوس به بيا د دوی لابراتواري کيسې پيل شي.

بابا موسکۍ شو ويې ويل: ته هم غوږ شه، کومه ورځ به دې په کار شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مور: زه تړې تېره يم، دا نازولې دې پوه کړه، زما سر هسې هم نه پرې خلاصيږي. که ستا غوندې ښوونځي ته تللې وای درس مې ويلی وای اوس به زه هم پرې پوهېدم.

پاڼه: زه هم هره ورځ يو څه په ښوونځي کې يا بابا جان سره زده کوم، که وغواړې ته هم زده کولی شې، که همدا نن هم پيل وکړې ډېر څه به زده کړې. له دې وروسته زه هره ورځ تا سره درس وايم.

بابا يې پر سر مچو کړه: افرين لورکۍ مې، دا به يو لوی خدمت وي. زما خبره خو نه مني کنه اوس به يې پوهنځی هم خلاص کړی و.

مور: ښه بس بس، اوس بيا پلار او لور دواړه راته يو خوا شول. سمه ده له دې وروسته هره ورځ درس وايو خو په يو شرط.

پاڼه: هر شرط منم، ووايه کوم شرط؟

مور: دا چې ته به هم د پخلي او کور کار کې مرسته راسره کوي.

پاڼې خپل مخ په لاسونو پټ کړ: اوه نه ...

ـ دا مې څه ومنل.

ـ ښه سمه ده منم يې.

بابا غلی و او اسمان ته يې کتل. پاڼې يوې نوي کيسې ته ځان چمتو کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بابا يې وويل: پوهيږې چې سپوږمۍ له موږ نه څومره لرې ده؟

پاڼه: لس زره کيلومتره؟

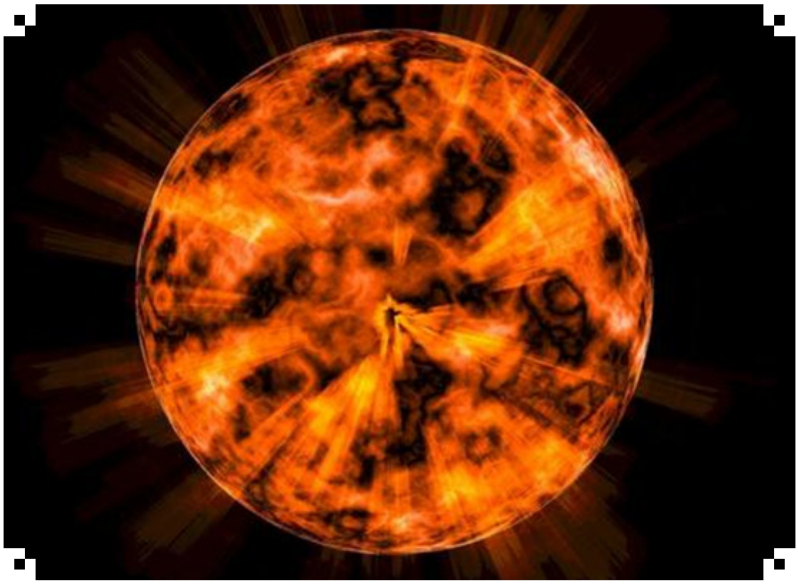

بابا: نه، تر دې هم ډېره زياته؛ سپوږمۍ ۳۸۰۰۰۰ کيلومتره له موږ نه ليرې ده نو اوس ښه فکر وکړه چې لمر به څومره له ځمکې نه لرې وي؟

پاڼه: اوهو دا خو سخته شوه، فکر کوم چې يو ميليون کيلومتره به وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بابا: ځمکه د لمر نه ۱۵۰ میلیون کیلومتره لرې ده. که چیرې یوه الوتکه په ساعت کې د ۹۰۰ کیلومترو چټکوالي سره حرکت کې وي، نو مور ته شل کاله په کار دي، چې لمر ته ورسېږو. لمر یو ستوری دی، چې دري برخې د هایډروجن او یوه برخه د هېلیم له ګازونو نه جوړ شوی. پخوا خلکو فکر کاوه چې د لمر مخ کلک دی، خو له سلو کلونو را پدې خوا کارپوهانو کشف کړه، چې لمر یوازې د ګازونو نه جوړ شوی، چې مقناطیسي قوه جاذبې د توپ په ډول سره غونډ کړی او ساتلی. څه فکر کوې لمر به له ځمکې نه څومره غټ وي؟

پاڼه: درې برابره، نه نه، لس برابره. همداسې ده؟

بابا: نه لور مې تر هغه هم ډېر، لمر ۱۱۰ ځلې تر ځمکې غټ دی. د ځمکې په څېر ۸ نورې سیارې په لمر راڅرخي چې عطارد، زهره، ځمکه، مریخ، مشتري،

(c) ketabton.com: The Digital Library

زحل، اورانوس او نپټون دي. دا ځينې خپلې سپوږمۍ هم لري.

پاڼه: باباجانه سپوږمۍ کې هوا گرمه ده؟

بابا وخندل: لور مې، په سپوږمۍ کې د ورځې له خوا مثبت ۱۳۰ درجې او د شپې له خوا منفي ۱۵۰ درجې ته رسيږي.

پاڼې چيغې کړې: اوه، نو هلته خو هيڅ شی هم نه پاتې کيږي. يا به له گرمي نه مري او يا له يخ نه. زما ټول خيالونه او فکرونه يې راخراب کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بابا: هغه څنګه؟

پاڼې په شرمېدلې انداز وویل: ما ویل چې یوه ورځ به هلته ځان ته ښکلې مانۍ جوړوم او بیا به تاسې هم راولم.

بابا وخندل: خیر هلته که نه کیږي، وایي چې د مریخ جوړښت د ځمکې ته ډېر ورته دی، هلته به بیا یو قصر جوړ کړې.

پاڼې تر ډېره اسمان ته کتل او فکرونو کې به ډوبه وه. بابا یې ورته پام و ورو یې خبره پسې وغځوله: لور مې، ته پوهېږې چې الله (ج) څومره پر موږ مهربانه دی. زموږ لپاره یې هر څه پیدا کړي، دا اوبه، اسمان، هوا، ځمکه، میوه، ژوي، شنه نباتات، معدنونه او داسې ډېر نور چې لا یې موږ په راز خبر هم نه یو. اوس نو زموږ دنده هم دا ده چې له دې هر څه نه په سم ډول ګټه پورته کړو، د بې ځایه مصرف او تخریب نه یې مخنیوی وکړو.

پاڼې سر وښوراوه: هو بابا جانه زه چې اسمان ته ګورم د الله (ج) قدرت ته حیرانه شم. او د ځمکې پر سر دې ټولو شیانو ته مې خو پام هم نه و.

بابا وویل: هله لور مې درځه چې د لمانځه وخت دی او سبا به بیا ښوونځي ته په خپل وخت نشې پاڅېدلی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

باران

د پاڼې مور د کړکۍ تر څنګ ولاړه وه او بهر يې د باران نندارە کوله. ځان سره يې ويل، ښه شو چې باران وشو، بوټي او ګلان وچ شوي وو. خاورې او دوړې به هم کمې شي. بيا يې پام شو چې ټول ځايونه به خټې وي او پاڼه به بيا په غوسه وي. همدې سوچونو کې وه چې پاڼه د چوترې له دروازې نه رادننه شوه. کالي يې ټول لمده شوي وو. له ورايه يې غوسه په مخ کې ښکارېده. مور يې موسکۍ شوه يو ځانپاک يې ځان سره واخيست ور روانه شوه.

پاڼه چې د دالان مخ ته رسېده مور يې هم ورورسېده ويې ويل: زما لورکۍ په څه حال ده.

پاڼې چې خپل بکس غېږ کې کلک نېولی و وويل: پوهېږې مورجانې زه د ځان غم کې نه يم خير ده چې لمده شوې يم خو زه فکر کوم چې زما بکس منځ کې هر څه لمده شوي، زه يې له وېرې نه شم خلاصولی. که مې کتابونه او کتابچې خراب شوي وي زه خو به مړه شم.

مور يې وويل: مړه دې بلا شه، زما لورکۍ تاته دې الله اوږد عمر درکړي. ته مه خپه کېږه ان شاءالله چې هر څه به سم وي.

مور يې ورو بکس خلاص کړ په ربړتيا هم چې د باران اوبه بکس ته نه وې تللي. پاڼه د بکس منځ په ليدو له خوشالۍ نه په مور غېږ راتاو کړه او چيغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې کړه: خدايه شکر زما کتابونه او کتابچې سلامت دي.

مور او لور په خبرو کې گرمې وې چې يو سيوری يې ولېد، دواړو له وېرې نارې کړې.

بابا زر غږ کړ: زه يم، زه يم مه ويريږئ!

دواړو يوه اوږده سا واخيسته، مور وويل: مور خو دې سختې وويرولو. داسې غلی څوک راننوځي، يو غږ خو به دې کړی وای.

بابا وخندل: ما خو سلام وکړ خو تاسې دواړه سختې يو له بل سره بوختې وئ او زما بېچاره سلام مو هم نه اوږده.

بابا د پاڼې په سر لاس راتېر کړ ويې ويل: لور مې لمده شوې، هله زر دې کالي بدل کړه چې ناروغه نشې.

پاڼه: هو باباجانه داسې يو ناڅاپه باران گير کړم چې د تښتېدو لار مې هم نه وه. رښتيا بابا جانه د باران په اړه مو تر اوسه خبرې ندي کړي.

بابا يې سوچ کې شو ويې ويل: پر دې مهمې موضوع مو خبرې ندي کړي؟

که خوښه دې وي، له ډوډۍ نه وروسته به خبرې پرې وکړو؟!

بابا د پاڼې په کوټه کې د کړکۍ تر څنگ کېناست، پاڼې ته يې د شيدو توده پياله ورکړه. د بابا په لاس کې د شنه چای پياله وه، ورو يې غوړپ ترې وکړ، پاڼې ته يې مخ کړ ويې ويل: د باران په جوړېدو کې د اوبو دوراني حرکت،

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمده رول لوبوي. بحرونو، سيندونو او نباتاتو کې اوبه تبخير کيږي. تبخير لپاره بايد هوا گرمه وي او د گرمې هوا لپاره مور لمر ته اړتيا لرو. تبخير شوي اوبه د کوچنيو څاڅکيو په څېر چې مور يې په سترگو نشو لېدلی او گاز ته ورته وي شکل اخلي. بخار کم وزن لري نو ځکه اسمان خوا ته حرکت کوي. هر څومره چې هوا سړيږي همدومره دا بخار سره نېږدې کېږي او وربځ ترې جوړيږي. له لاندې نه نورې وربځې هم ورروانې وي او ورسره يو ځای کيږي. وربځې يو په بل فشار راولي او د همدې فشار له امله څاڅکي هم غټ شي او وربځې په اسمان کې وزن پيدا کړي. کله چې وزن ډېر شي بيا بېرته د باران

(c) ketabton.com: The Digital Library

په شکل څخيږي او ځمکې ته رانښکته کيږي.

پاڼه، بابا جان ته غوږ وه ورو يې وويل: او واوره بيا څنګه جوړيږي؟

بابا جان وويل: لور مې، ښې خبرې ته دې پام دی. په وربځو که يوازې د اوبو څاڅکي نه وي بلکې د يخ واړه کربستالونه هم وي. البته دا نور هم پاس چېرته چې هوا ډېره يخه وي جوړيږي. د يخ کرستالونه د اوبو څاڅکي جذب کوي او په دې ډول غټيږي. يو وخت يې وزن ډېريږي او بيا د واورې يا هم ږلۍ په دول ښکته ځمکې ته راکښته کيږي. کله چې ځمکه کې هوا ډېره يخه نه وي نو په لار کې ښکته د يخ باران په څاڅکي بدل شي. نو ځکه کله د باران څاڅکي ګرم او کله هم يخ وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼه او اقليم

پاڼه او وړانګه دواړه په انګړ کې ناستې وې او سرونه يې ټيټ نېولي وو، قلمونه يې لاس کې وو او کوم څه يې ليکل. بيا به دواړو يو له بل سره مشوره وکړه او له سره به يې پيل وکړ. د بابا يې له کوټې نه پرې پام و چې دواړه سختې بوختې دي.

بابا د يوه کتاب په لوستلو کې ډوب و چې دواړه يې سر ته ټغې ودرېدې.

بابا سر پورته کړ، دواړو ته يې وکتل. د دواړو څېرې قهرجنې غوندې ښکارېدې.

بابا: دا زما په لورګانو څه شوي؟

پاڼه: بابا جانه مور ته يې په ښوونځي کې کورنۍ دنده راکړې. مور بايد د اقليم په اړه يوه مقاله وليکو. اوس وړانګه وايي چې باران، واوره، باد دا ټول اقليم دی. زه وايم چې دې ته هوا وايي، اوس نو ته ووايه چې د چا خبره سمه ده؟

بابا له ځايه پورته شو. د کړکۍ خوا ته يې څو ګامه واخيستل، اسمان ته يې وکتل. دواړه يې وروبللې چې ورشي.

بابا وويل: اسمان کې څه وينئ؟

دواړو پاس وکتل، وړانګې وويل: اسمان شين دی او لمر په ډوبېدو دی.

پاڼه: څو سپينې وريځې هم ښکاري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بابا: ډېر ښه. لږ شېبه وروسته به څه پیښ شي؟

دواړو غبرګ وویل: لمر به ډوب شي او تیاره به شي.

بابا: هو بلکل. همدې ټولو ته مورِ هوا ویلی شو، هغه څه چې مورِ د کړکۍ نه د باندې وینو، هغه که لمر وي که باران او یا هم واوره. هر هغه څه چې زر بدلون کوي هغه ته هوا ویلی شو. لکه همدا اوس چې مورِ لمر لېده او څو ورېځې هم اسمان کې په حرکت کې دي خو بله شېبه به دا یو هم نه وي.

اقلیم بیا د هوا اوږدمهالي درجې او څرنګوالي ته وایي، چې لږ تر لږه ۳۰ کاله د تودخې درجې اندازه شوي وي. دا اندازه د ځمکې په بېلابېلو سیمو کې تر سره کیږي. مثلاً په شمالي قطب کې هوا ډېره سړه ده، هلته تل واوره پرته وي خو په صحرا کې بیا هوا ډېره ګرمه ده، نو ځکه په مختلفو سیمو کې د تودوخې درجه اندازه کیږي.

بابا پوښتنه وکړه: څنګه د هوا او اقلیم په توپیر پوه شوی؟

دواړو سرونه وښورول، پاڼې وویل: ما خو له اوله ویل چې دواړه یو ندي.

بابا: ښه نو اوس چې تاسې دومره تکړه یئ او د اقلیم په اړه مقالې لیکی نو لږ به نور هم پرې وغږېږو که څنګه؟

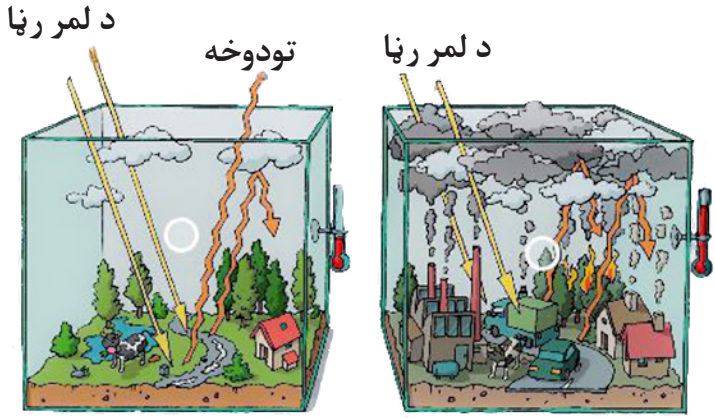
وړانګې وویل: هو زه غواړم په دې هکله نور معلومات هم ولرم. پاڼې چندان زړه نه کېده چې نور درس ووایي خو د وړانګې علاقه یې چې ولېده دا هم تشویق شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې منځ کې د مور غږ له پخلنځي نه راغی چې پاڼه يې وربلله.

پاڼه په منډه ورغلله، ډوډۍ تياره وه. دسترخوان يې ځان سره راوړ او و يې غوړولو. وړانگه هم مرستې ته ورغله. ډوډۍ په دسترخوان کښښودل شوه او ټول پرې راټول شول.

وړانگې وويل: هر ځل چې دلته ډوډۍ خورم تر څو ورځو يې خوند زما په خوله کې پاتې وي. تروړې ربښتيا چې ډېره خوندوره ډوډۍ پخوې.

مور تړې مننه وکړه: هر وخت دې چې زړه وي راځه. ته هم زما لور يې.

ډوډۍ نه وروسته پاڼې او وړانگې هر څه ټول کړل او لوښي يې هم ومينځل.

بېرته بابا جان ته راغلې او تر څنگ يې کښناستې اوغوږ شوې.

بابا وخندل او ويې ويل: ښه نو اوس به په مړه خبټه خبرې وکړو، فکر کوم زما نانځکه وړې شوې وه او ځکه يې د خبرو حوصله لکه چې نه درلوده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼې وخندل ويې وويل: بابا جانه ته څنګه زما په خيال پوه شوې، اوس نو ځان سره پټ فکر هم نشم کولی وبرېږم چې هر څه لولې.

ټولو وخندل، بابا وويل: د اقليمي بدلون په اړه مو څه اورېدلي؟

دواړو د نه ځواب ورکړ.

بابا: ښه نو يو څه به نن په دې اړه ووايم او يو څه به هم بلې ورځې ته پرېږدو ځکه چې ډېر څه ورسره ترلې دي. زمور ژوند هم ورسره ترلی دی.

ـ ويل کېږي چې د ځمکې د تودوخې درجه لوړه شوې ده او که چېرې مور يې مخنيوی ونه کړو ممکن چې راتلونکي څو کلونو کې دا نوره هم لوړه شي. دا تودوخه به په قطبونو کې يخچالونه ويلي کړي. د يخچالونو اوبه به د بحر اوبو ته ورګډې شي او د اوبو سطحه به په بحرونو کې لوړه شي. اوبه به ځينې جزيرې وړې کړې او حتا ځينې به له منځه يوسي.

ـ هوا به هم بدلون وکړي، سخت بارانونه او ږلی به زور واخلي. وچکالي او ګرمي به هم ورسره ډېره شي. ځينې ځايونو کې به سېلابونه ډېر شي، خو په ځينو نورو سيمو کې به بيا ځمکې شاړې او په دښتو بدلې شي. د ډېرې ګرمۍ او د باران له نشتون نه به ځنګلونه اور واخلي. د ځنګلونو نشتون يا کمېدل ځمکې ته ډېر تاوان رسوي ځکه ونې کاربن ډای اُکسايډ جذبوي. که ځنګلونه نه وي کاربن ډای اُکسايډ اتموسفير ته ځي او دا بيا د تودوخې درجه نوره هم لوړوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ د بحرونو اوبه به هم ګرمې شي، هلته به د کبانو ډېر ډولونه، نهنګ او مرجان د تل لپاره له منځه لاړ شي.

ـ د هوا د تودوخې د دومره چټک بدلون سره، د ژویو او نباتاتو ډېر ډولونه ځانونه نشي برابرولی نو ځکه دوی ته د دې خطر شته، چې د تل لپاره له منځه لاړ شي. مور انسانان به هم دې ته اړ کړي چې له خپل کور او هېواد نه مهاجر شو ځکه نور به اوبه او غله نلرو. د څښاک اوبه او د خوراک لپاره به څه نه پیدا کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ زما ښايستو، دا وو د اقليم د بدلون د اغېز په هکله معلومات، چې په عمومي ډول مې تاسو سره شريک کړل. که چېرې يې مخه ونه نيسو نو زمور ښايسته نړۍ به راته بدرنګه کړي او ژوند کول به نه يوازې انسانانو ته بلکې حيواناتو او نباتاتو ته به هم سخت شي.

پاڼه او وړانګه لکه سا اخيستل يې هم چې هېر وي غلې غوږ وې. دواړه خپه ښکارېدې. زړه کې يې ډول ډول خبرې راګرځېدې.

پاڼې وويل: کاش يوه جادويي لکړه مې درلودی، کله مې چې ښورولی هر هغه څه مې چې غوښتل هماغسې کېدای. دا ټولې ستونزې به مې د سترګو په رپ کې ورکې کړې وای.

وړانګه او بابا په خندا شول. ټول ځايونه تيارې په غېږ کې نېولي وو، په وړانګه باندې ناوخته شوی و. زر يې خپل قلمونه او کتابچې ټولې کړې، ټولو سره يې خدای په امانې وکړه او په منډه کور ته لاړه. وړانګې لار کې ځان سره فکر کاوه چې څنګه د بابا جان جالبو کيسو وخت تر هېر کړی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ګلخانې ګازونه څه دي؟

سبا ورځ وروسته له ښوونځي نه وړانګه بيا د پاڼې سره د دوی کور ته راغله. همدا چې په بابا يې سترګې ولګېدې ورمنډه يې کړه ويې ويل: کاکا جانه ما پرون ټول وخت ستاسو د خبرو په اړه سوچ کاوه. ما ويل نو له دې ټولو بدمرغيو نه څنګه مخنيوی کولی شو؟

بابا موسکی شو د وړانګې پر سر يې لاس تېر کړ: زه همدې پوښتنې ته منتظر وم. دلته بايد لومړی تاسو ته د ګلخانې ګازونو سيستم تشريح کړم.

پاڼه له چوترې نه را دننه شوه، مخ يې سور و. زر يې د يخو اوبو يو ګوټ وکړ.

بابا جان ته يې ورمخ کړ ويې ويل: اوف بابا جانه نن خو سخته ګرمي ده. هېڅ باد نشته نه پوهېږم چې چېرته خوب وړی.

بابا يې وخندل ويې ويل: باد ويده ندی، ويښ دی او راځي لورکی مې. هو رښتيا پوهېږې چې څنګه او له کومه راځي؟

د پاڼې سترګې له حيرانی نه ګردې ګردې راوتلې وې: بابا جانه ما په ژوند کې هم د باد په اړه فکر نه و کړی چې له کومه راځي او څنګه رامنځته کيږي.

بابا وويل: ښه نو که خوښه مو وي زه به يې کيسه درته وکړم چې څنګه رامنځته کيږي. لمر په بيلابېلو ځايونو کې په ښل ډول تودوخه ويشي. د استوا په خط

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې تل هوا ګرمه وي، خو په شمالي او جنوبي قطبونو کې بيا هوا يخه وي. ګرمه هوا کم وزن لري نو اسمان خوا ته پورته کيږي، هر څومره چې پاس ځي هلته د تودخې درجه کميږي او ښرته يخه کيږي. له لاندې نه چې کومه ګرمه هوا پاس تللې، هغه ځای بايد خالي پاتې نشي نو څه فکر کوی چې څه کيږي؟

دواړو يو بل ته وکتل خو په ځواب يې نه پوهېدې. بابا خبره پسې وغځوله، هو د هغې هوا ځای بايد خالي پاتې نشي نو له کوم بل خوا نه هغه ځای ته هوا راځي او ځای يې ډکوي چې په دې ډول يو دوراني حرکت رامنځته کيږي. له همدې دوراني حرکت نه باد رامنځته او په الوتو کيږي.

دواړو اسمان ته وکتل، داسې ښکارېده چې ډېرې پوښتنې يې په ذهن کې راڅرخېدې.

بابا وويل: دا دی د باد په کيسه هم خبرې شوئ چې له کومه راځي. اوس به راشم اصلي کيسې ته.

د ځمکې شا او خوا يو بې رنګه د ګازونو قشر راچاپېره شوی دی. دې قشر ته اتموسفير وايي. اتموسفير له ښلابښلو ګازونو نه جوړ شوی، چې ۷۸ فيصده نايتروجن،۲۱ فيصده هايډروجن، ۱ فيصد ارګون او يو څه نور ګازونه هم دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه به یو څو بېلګې یادې کړم چې ولې اتموسفیر موږ ته دومره اړین دی:

۱ـ اتموسفیر موږ له وژونکو وړانګو څخه ساتي.

۲ـ اتموسفیر د لمر وړانګې تصفیه کوي او له هغه وروسته یې ځمکې ته راپریږدي.

۳ـ د لاندې او باندې هوا تبادله چې نتیجه کې باد رامنځته کېږي.

۴ـ د هوا چټک ګرمېدو او یخ کېدو نه مخنیوی کوي.

۵ـ د ځمکې پر سر د ۱۵ درجې اوسط ثابت ساتي.

٦ـ د اورښت ویش ټاکي.

۷ـ اتموسفیر کې اوبه د وربڼې په شکل شته چې بیا موږ ته باران او واوره راکوي. یعنی اتموسفیر زموږ هوا جوړوي.

د کلونو په تېریدو سره انسانان ورځ په ورځ ډېر کاربن ډای اُکسایډ او نور ګازونه تولیدوي، چې په دې ډول د هوا ککړتیا ډېریږي. اتموسفیر د ځمکې لپاره کټ مټ لکه د ګلخانې غوندې دنده تر سره کوي.

بابا وویل: درځئ چې یو ځل د کور ګلخانې ته لاړ شو.

دواړه د بابا جان سره د کور ګلخانې ته چېرته چې دوی ښایسته ګلان او یو څه ترکاري کرلي وو لاړل.

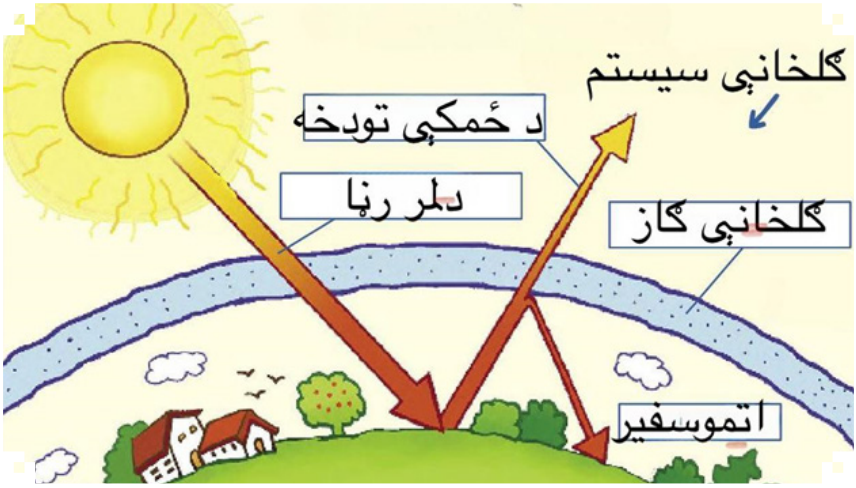
بابا جان وویل: پاس د ګلخانې چت وینئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

دواړو پاس وکتل، چت له پلاستیک نه جوړ شوی و.

هو، وینو یې. پلاستیک دی.

بابا: له دې پلاستیک نه د لمر وړانګې مستقیماً دلته راننوځي او تودخه یې ذخیره کیږي. کله چې ګلخانه ګرمه شي تر ډېره دا تودوخه ساتلی شي. نو ځکه اتموسفیر هم همداسې یوه دنده لري. اتموسفیر د لمر سوزوونکي

وړانګې فلتر کوي، تودې وړانګې ترې جوړوي او بیا یې ځمکې ته راپرېږدي. لکه څنګه چې پوهېږو لمر یوازې د ورځې له خوا نه ځلیږي خو بیا هم هوا د شپې له خوا ډېره یخه نه وي. دا ځکه چې ځمکه یوه اندازه وړانګې جذب کوي او نور بېرته منعکس کوي. اتموسفیر کې د مېتان او کاربن ډای اُکسایډ په شان ګازونه نه پرېږدي چې ټوله تودخه له ځمکې نه بېرته ووځي، یوه اندازه ځان سره ساتي، دوهم ځلې یې بیا ځمکې ته را استوي او نوره یې بېلو خواوو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته استوي. که چېرې اتموسفیر دا کار نه کاوه، د ځمکې پرسر ژوند کول به ناممکنه وای. د ځمکې پر سر به هوا منفی ۱۸ درجې وای. صفر درجه کې اوبه یخ کیږي، نو تاسې فکر وکړی چې منفی ۱۸ درجې به څومره سړه هوا وي!

بابا وویل: ښه څنګه زما نانځکوو تر دې ځایه په هر څه پوه شوئ؟

دواړو وویل: هو تر دې ځایه خو پوه شوو.

پاڼې وویل: بابا جانه نو دا خلک ولې د تودوخې او اقلیم بدلون نه داسې سر ټکوي. اتموسفیر خو خپل کار سم تر سره کوي.

بابا وخندل: هو لور مې، اتموسفیر خو سم کار کوي خو ستونزه په موږ انسانانو کې ده.

وړانګه: هغه بیا څنګه؟

بابا: لکه څنګه چې ګورئ ژوند هره ورځ په تغییر کې دی. د ځمکې نفوس ډېریږي. هر څومره چې نفوس ډېر شي همدومره خلک کور، کار، سرک، موټر او خوراکي توکو ته اړتیا پیدا کوي. په دې ډول مصرف ډېریږي. همدا اوس په چین کې ٦ غټ ښارونه دي چې نفوس یې له ۱۰ ملیونو نه اوړي او د جاپان پلازمېنه توکیو کې ۳۷ ملیونه خلک ژوند کوي. کله چې د کور جوړولو لپاره کافي ځمکه نه وي نو ځنګلونه وهل کیږي، هغه سره د سړکونو جوړولو ته هم اړتیا ډېریږي. فابریکې باید خپل تولیدات ډېر کړي، لا ډېرې نوي فابریکې هم باید جوړې شي. له هغه سره کثافات ډیریږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدا اوس ۱۵۰ میلیونه ټنه پلاستیک په بحرونو کې لامبي. دا ټول شیان د دې سبب کیږي چې مور لا ډېر زیان لرونکي ګازونه تولید کړو. دا ګازونه داسې په اسانۍ په اتموسفیر کې له منځه نه ځي او همدا ده چې هلته ګډوډي جوړوي. دا ګډوډي د دې لامل کیږي چې د ځمکې پر سر تودخه تر پخوا تر ډېره پاتې شي ځکه چې اتموسفیر یې سم نشي فلتر کولی. کاربن ډای اکسایډ چې موټر او فابریکې یې تولیدوي، ویل کیږي چې ۱۲۰ کاله په اتموسفیر کې پاتې کیږي. میتان ګاز چې د کرهنې، فوسیلي سونګ توکو، کثافاتو او حیواناتو څخه تولیدیږي، که څه هم دومره ډېر ندي، خو بیا هم ۲۵ ځلې تر کاربن ډای

(c) ketabton.com: The Digital Library

اُکسایډ ډېر مضر دی. نایټروس آکسایډ ګاز (N_2O) تقریبا ۳۰۰ ځلې تر کاربن ډای اکساید ډېر مضر دی خو د دې اندازه هم ډېره کمه ده.

کاربن ډای اُکسایډ مو د ځمکې پر سر په کار دی. ونې او شنه بوټي کاربن ډای اُکسایډ جذبوي او پر ځای یې اکسیجن چې انسانان او حیوانات یې تنفس کوي تولیدوي ځکه خو ویلی شو چې ځنګلونه د ځمکې سږي دي. دې پروسې ته فوتوسنتز هم وایي.

پاڼه چې نور ګنګسه شوې وه وویل: باباجانه زه خو لا هم سمه پوه نشوم، یعنی دا ګازونه زمور د ځمکې د تودوخې درجه ډېروي؟

بابا: هو همداسې ده، که له اندازې نه ډېر ګازونه اتموسفیر ته لاړ او پاتې شي هلته سیستم ګډوډوي. اوس هم د ۱۸۵۰میلادي کال نه را په دې خوا ۱،۱درجه هوا ګرمه شوې او که مخنیوی یې ونه شي ډېرې بدې پایلې به ولري.

دواړو لپاره دا ټول معلومات ډېر زیات وو، خو له بل پلوه په زړه پورې هم وو او د مابنام تیاره هم په خوږدو وه.

بابا دواړو ته مخ کړ او ویې ویل: فکر کوم چې نن مې ډېرې خبرې وکړې. اوس ناوخته دی او ستړې شوې به هم یئ.

دواړو خبره ورسره ومنله. وړانګه خپل کور ته روانه شوه. پاڼې یوه کتابچه او قلم را واخیستل، د بابا ورکړل شوي معلوماتو په لیکلو بوخته شوه. بابا یې ورپام

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو، پوښتنه يې تري وکړه: لور مې څه ليکي؟

پاڼه: بابا جانه ماته ستا خبرې ډېرې جالبې وې، وېريږم چې هېرې مې نشي. دا ټولې ليکم او بيا سبا ته يې خپلې ښوونکې ته هم وايم.

بابا: خوشاله شو، ځان سره يې وويل، که هر څوک دې مهمې پېښې ته پام ونيسي ان شاء الله چې له بدمرغيو به په امن کې اوسو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اقليمي بدلون مخنيوی

پاڼه او وړانګه څو ورځې په ښوونځي او کور کې د اقليمي بدلون په خبرو اخته وې. هره ورځ به يې نوي پوښتنې درلودې او بابا جان به يې تر ډېره کيسې ورته کولې. په ښوونځي کې يې هم دا خبرې ډېرې تودې روانې وې. ډېرى ښوونکو هم علاقه ښودلې وه او غوښتل يې چې نور هم ډېر معلومات ولري. بله ورځ پاڼه له ښوونځي نه په منډه منډه کور ته راغله، په سوځېدلې سا يې بابا جان ته وويل: باباجانه پوهېږې نن څه وشول؟

بابا: نه بچو نه پوهېږم چې څه شوي او چېرته شوي.

پاڼه: اوهو بابا جانه په ښوونځي کې يادوم. پوهېږې نن زمونږ ښوونځي کې زياتره زده کوونکي ناروغه وو. ويل يې هغه بل کلي کې هوا کې کوم څه وو او دوی يې ناروغه کړي. خو زه پوه شوم چې دوی ولې ناروغه وو.

بابا: ښه ته پوهه شوې چې ولې ناروغه وو؟

پاڼه: هو، تا چې ما ته د هوا ککړتيا کيسې کړې وې، زه وايم چې د دوی د کلي هوا خرابه شوې نو ځکه ټول ناروغه شوي وو.

بابا يې وويل: زما لور خو ډېره هوښياره شوې. زه وايم ته به خامخا راتلونکې کې ډاکټره شې. که څنګه؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼه: نه باباجانه زه غواړم ستا غوندې اقليم او ځمکې ساتلو په برخو کې کار وکړم. خپله نړۍ وژغورم.

بابا يې پاڼه ښکل کړه: الله دې بريالۍ لره لورکۍ مې.

د پاڼې مور دروازه کې ولاړه وه، د دوی خبرو ته غوږ و ويې ويل: هو پلار لور وخته پلانونه جوړ کړي. اوس راځئ چې ډوډۍ يخيږي، که يو ځل بيا ستاسو مجلسونه شروع شي تر سبا هم نه خلاصيږي.

له ډوډۍ نه وروسته پاڼه د بابا څنګ ته ورغله: بابا جانه تا هغه ورځ د اقليم بدلون پايلو په اړه کيسې راته وکړې. ما غوښتل چې د مخنيوي په اړه يې هم يو څه معلومات راکړې. ايا مور يې هم مخنيوی کولی شو؟

بابا: هو لورکۍ، هر څوک کولی شي چې له ځان نه يې پيل کړي او په مخنيوي کې يې ونډه واخلي. هغه متل دې اوربدلی، چې وايي څاڅکی څاڅکی دریاب کيږي. نن به يو څو نورو شيانو باندې هم وغږږو. څنګه دې خوښه ده چې وړانګې ته هم غږ کړې.

پاڼه: وی هو، هغې ويلې و چې کله مور د اقليم په اړه خبرې کوو هغې ته هم غږ کړم. زه زر راځم بابا جانه.

بابا منتظر و خو پاڼې پسې ځنډ کړ. بابا يې هم پسې ورغی. د وړانګې کور کې ټول وارخطا وو او په منډو ښکاربدل. پاڼه د وړانګې تر څنګ خپه ولاړه وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بابا ورنېږدې شو، پوښتنه يې وکړه: څه خبره ده ولې داسې خپه يې؟

پاڼه ورو بابا ته ورنېږدې شوه ويې ويل: بابا جانه د وړانګې پلار ناروغه دی. وايي سا يې نشوی اخيستی.

بابا د وړانګې د پلار کوټې ته په منډه ورغی. لږ شېبه وروسته بېرته راووت. دواړو ته يې مخ کړ ويې ويل: زه حکمت صيب روغتون ته وړم. د اندېښنې وړ خبره نده.

دواړو سرونه وښورول. شېبه وروسته بابا د وړانګې پلار او ورور سره د روغتون پر لور روان شول.

د پاڼې مور هم راغله او د وړانګې مور ته يې ډاډګيرنه ورکوله. شپه نښه تياره شوې وه چې بابا د وړانګې پلار او ورور سره بېرته راستنه شول. د وړانګې پلار هم نښه ښکارېده.

بابا پاڼې او مور ته يې غږ کړ: مورږه کور ته لاړ شو حکمت صيب ارام ته اړتيا لري.

حکمت صيب او کورنۍ يې له بابا نه ډېره مننه وکړه.

په لار کې پاڼې له بابا نه پوښتنه وکړه: بابا جانه، کاکا باندې څه شوي وو؟

بابا يوه ژوره سا واخيسته ويې ويل: اه لورکۍ مې دا هم د هوا ککړتيا د بدمرغيو يوه بله بېلګه ده. کاکا حکمت دې د سا بندۍ ناروغي لري. چېرته چې دی کار کوي هلته دوی د برېښنا د توليدلو لپاره غټ ډيزلي جنراتوران

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاروي. ډيزلي جنراتوران هم زيان رسونکې ګازونه توليدوي او هوا ککړوي. کاکا حکمت ته دې دا ګازونه زهر دي. سړي يې له کاره غورځوي.

پاڼه ډېره خپه شوه. په کاکا حکمت يې ډېره زړه بد شو.

ورو يې پوښتنه وکړه: کاکا حکمت مې ښه کيږي؟

بابا: هو ان شاء الله د الله په رضا ښه کيږي خو د هوا ککړتيا ورته ښه نه ده او ځان بايد ترې وساتي. خو ستونزه دا ده چې څنګه يې وساتي؟

درې واړه غلي وو. کور کې هم چا خبرې نه کولې او په سوچونو کې ډوب وو.

پاڼې وويل: د کاکا حکمت غوندې به څومره نور خلک دا حال لري. او زه وينم چې له هر کور نه لوګي راپورته کيږي. دا به څومره خلک تنفس کوي او ناروغه کيږي به.

بابا وويل: مور د دې ډېر ښه امکانات لرو چې داسې يوه برېښنا چې نه هوا ککړه کړي او نه هم ډېره ګران بيه وي توليد کړو. له بلې خوا ډېرو خلکو ته به برېښنا هم ورسيږي.

پاڼه ځای کې رانېغه شوه: هغه څنګه بابا جانه، او ولې تر اوسه مور داسې برېښنا نه لرو؟

بابا يې وخندل: اوس ويده شه لور مې، ناوخته ده سبا ښوونځي ته هم ځې. سبا به بيا درته ووايم چې څنګه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاڼې هم ومنله. د بابا او مور مخ يې مچو کړ. غاښونه يې برس کړل. مخ او لاسونه يې پربمنځل او خپل ځای کې د سترګو په رپ کې ويده شوه.

مور يې پاڼې ته کتل، بابا ته يې وويل: نن د وړانګې سره ډېره خپه شوه، ډېره خسته هم شوه ځکه داسې زر ويده شوه.

بابا: ملګرتيا بايد همداسې وي چې غم کې درسره شريک وي.

وړانګه څو ورځې ښوونځي ته را نه غله. پاڼه به هره ورځ د وړانګې کور ته ورتلله، د حکمت کاکا پوښتنه به يې کوله او هم به يې وړانګې ته له ښوونځي نه د کورنۍ دندې راوړلې چې له درسونو نه شاته پاتې نشي.

حکمت کاکا هم تر يو حده ښېرته مخ په ښه کېدو شو او وړانګه هم د پاڼې سره يوځای ښوونځي ته تګ راتګ پيل کړ. که څه هم حکمت کاکا ښېرته په پښو دربدلی شو، خو کار ته د تګ نه و. وړانګه خپل پلار ته ډېره ځورېده او درسونو ته به يې سم پام نشو کولی. پاڼه پوهېده چې د وړانګې ټول پام حکمت کاکا ته دی نو ځکه يې ډېره هڅه کوله چې خوشاله يې وساتي.

مازيګر پاڼه او وړانګه له ښوونځي نه د کور خوا ته روانې وې چې بابا جان سره مخ شوې. بابا يې هم کور خواته روان و. درې واړه سره يوځای شول.

بابا وويل: څنګه مو خوښه ده چې لږ قدم ووهو، په لاره کې به يو ايسکريم هم درته واخلم. دواړو د خوشالۍ نه ناړې کړې، هووو ايسکريم...

(c) ketabton.com: The Digital Library

لار کې وړانګې وویل: کاکاجانه تاسې غوښتل چې د اقلیم ساتلو په اړه مور ته نورې کیسې هم وکړی خو هغه زما د آغا جان ناروغۍ هر څه رانه هېر کړل. که خوښه مو وي او حوصله لرئ، زه غواړم چې نورمعلومات هم ولرم. له هغه وخته چې زما آغا جان لوګي ناروغه کړی هره شېبه یې په اړه سوچ کوم.

بابا جان د وړانګې په سر لاس راتېر کړ: لورکۍ ډېره اندېښنه مه کوه. الله (ج) ډېر لوی او مهربانه دی. شکر دی مور او تاسې ایمان لرو، هر څه به سم شي. هو، خو زه به د اقلیم بدلون د مخنیوي په اړه یو څه ووایم.

مور هر یو کولی شو چې د اقلیمي بدلون مخنیوي لپاره یو څه وکړو، که څه هم پرمختللي هېوادونه په دې کې ډېر رول لوبوي، خو بیا هم مور باید له ځانه پیل وکړو. مخکې مو هم په دې اړه خبرې کړې وې چې موټرکې ډېر تلل، د تېلو او سکارو سوځول، له پلاستیک نه د سون د توکو په ډول ګټه پورته کول، د ځنګلونو وهل دا ټول په اقلیمي بدلون باندې منفي اغېز لري. مور کولی شو چې د موټر پر ځای په پښو لاړ شو، له بایسکل نه کار واخلو چې دا کار زمور روغتیا لپاره هم ډېره ګټه لري او که لرې ځای ته د تګ اړتیا وي نو بسونو کې لاړ شو. بل دا چې مېوه او ترکاري د نېږدې پټیو او باغونو نه واخلو. په دې ډول هم د پلاستیکي قوطي او بسته بندی نه مخنیوی کېږي او هم د ترانسپورت تیلو مصرف نه ډډه کېږي.

د پلاستیکي کڅوړې پر ځای د تیکه یې کڅوړې نه کار واخلو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مور پوهېږو چې ځنګلونه د ځمکې سړي دي، که چېرې ځنګلونه ډېر ووهل شي د کاربن ډای اُکسایډ د جذب لپاره به کافي اندازه ونې نه وي، دا ګازونه اتموسفیر ته پورته کیږي او هلته پاتې کیږي. د هرې وهل شوې ونې پر ځای باید بله ونه کښنول شي.

د کور پاکولو لپاره مور ډېر وخت د کیمیاوي موادو نه استفاده کوو، مور کولی شو چې په ډېره اسانه د لوښو مېنځلو یا د کور پاکولو لپاره خپله مواد جوړ کړو، د مثال په ټوګه مور د سرکې، د لیمو جوهر او سوډا میکس څخه کولی شو د کور پاکولو لپاره مواد جوړ کړو که چېرې طبیعي صابون هم ورسره ګډ کړو نور نو هېڅ ډول کیمیاوي موادو ته اړتیا نه پاتې کیږي. په دې ډول د پلاستیکي بوتلونو، د کیمیاوي موادو د اوبو سره د ګډون مخنیوی کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لمريزه (سولر) برېښنا

يوه بله مهمه برخه لمريزه (سولر) برېښنا ده، مور ښه لمر لرو او کولی شو چې ښه ګټه ترې واخلو خو له بده مرغه زمور هېواد کې ډېره کمه پاملرنه ورته شوې.

دواړو په يو غږ سره وويل: لمريزه برېښنا څه وي؟

بابا وخندل: همدې پوښتنې ته زه په تمه وم. سولر انرژي يا فوتوولټيک د لمر انرژي په برېښنا بدلېدو ته وايي. فوتو د يوناني کلمې نه اخيستل شوي چې د رڼا معنی ورکوي او ولټه د مشهور ايټالوي فيزيک پوه له نوم نه اخيستل شوي. ښاغلي الېسندرو ولټه د مشهورو اختراع ګانو نه يو د برېښنا کيمياوي سرچينې ماشين جوړونه ده. نوموړی په ۱۷۴۵ زېږديز کال کې ايټاليا کې زېږدلی او ۱۸۲۷ کې له دې نړۍ نه سترګې پټې کړې دي.

د دې لپاره چې برېښنا تر لاسه کړو مور الکترونونو ته اړتيا لرو. الکترون وړې حجرې دي چې په سترګو نه لېدل کيږي. کله چې الکترون لکه اوبه په سيند کې چې بهيږي په بهېدو شي برېښنا توليدوي. البته دوی په سيند کې نه بهيږي بلکې د برق سيمونو او پايو کې په حرکت وي. د دې لپاره چې برېښنا تر لاسه شي بايد الکترون په بهېدو يا حرکت راولو. د دې لپاره مور د لمريزې برېښنا تورو تختو ته اړتيا لرو. تاسې به د بامونو پر سر دا ډول تختو

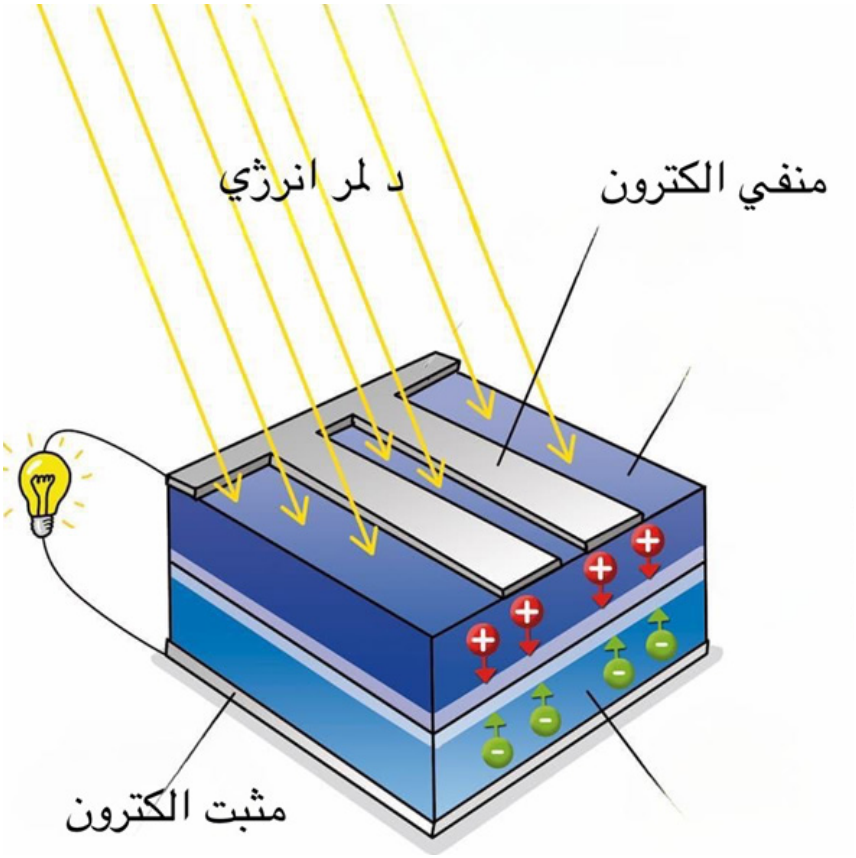
(c) ketabton.com: The Digital Library

ته خامخا پام شوی وي. نه یوازې د بامونو پر سر بلکې د حساب په ماشینونو کې یا لاسي څراغونو کې وړې تختې هم همدا د لمریزې بریښنا لپاره دي. د لمریزې بریښنا تختې له دوو برخو نه جوړې شوي دي. په دواړو برخو کې الکترونونه دي. په پاسنۍ برخه کې الکترون تر لاندې برخې ډېر دي. پاسنۍ برخه کې منفي الکترونونه دي او لاندنۍ کې مثبت، کټ مټ لکه یوه بټرۍ کې چې وي.

کله چې لمر د سولر(د لمریزې بریښنا) تختې پر مخ وځلیږي نو لاندني الکترونونه پاسنۍ برخې ته راخیږي. پاسنۍ برخه کې الکتروونونه ډېریږي او ځای کمیږي نو باید یو څه نور الکتروونونه بېرته لاندنۍ برخې ته لاړ شي. په دې ډول یو حرکت یا جریان رامنځ ته کیږي، که مور دا دوې برخې د یوه سیم په مرسته سره وصل کړو نو پاسني الکترون د دې سیم په مرسته بېرته راښکته کیږي چې په پایله کې د حرکت پیدا کیدو سره بریښنا تولیدیږي. د دې بریښنا ښېګڼه دا ده چې اقلیم ته هېڅ ډول تاوان نه رسوي. نه یوازې د لمر رڼا بلکې اوبه او باد هم مور ته داسې بریښنا چې په اقلیم منفي اغېزې نلري راکولی شي. ښایي ځینې کتابونو کې مو د غټو بادپکو په څېر پایې چې ولاړې دي لېدلې وي.

دواړو سرونه وښورول: هو څه موده مخکې مو همداسې یو عکس په کتاب کې ولېد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بابا: هغه بادي برېښنا توليدوي. زما په خپلو سفرونو کې ورته پام و. اروپايي هېوادونه ښه ګټه ترې اخلي.

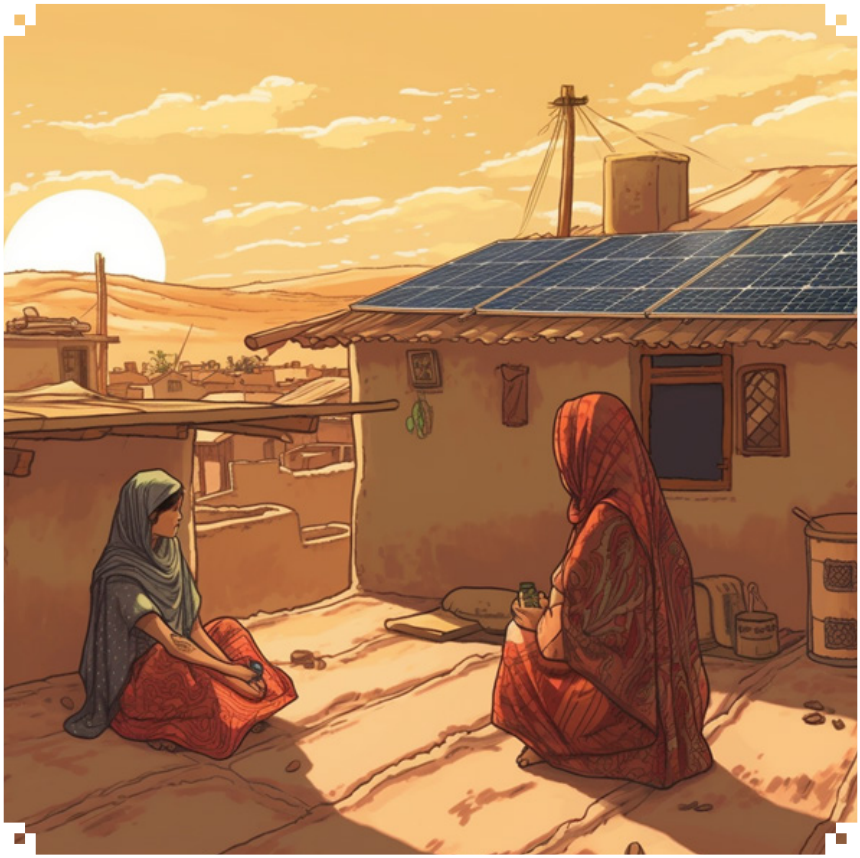
پاڼه: بابا جانه نو مور خو باد او لمر دواړو لرو ولې ګټه نه ترې اخلو؟

بابا جان: هو زما نانځکې زه هم همدا هڅه کې يم چې په دې برخه کې يو څه پرمختګ وکړو. د ډېرو وګړو دې هر څه ته دومره پام نه وي او توجه هم نده ورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوې، خو زه خوشبينه يم او زړه مې وايي چې ډېر زر به همداسې دستګاوې جوړې شي او مور به د برېښنا ستونزه نور نلرو.

درې واړو په يوه غږ امين وويل او د خپل کور په خوا روان شول.

پاڼه او وړانګه په ژورو سوچونو کې ډوبې وې. ښايي د سولر تختې به يې جوړولې او يا هم بادي ژرندې. بابا جان په زړه کې خوشاله و، پوهېده چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوی نسل به ډېرې نوي مفکورې ولري او خپل ګران هېواد به د برېښنا، اوبه او ځنګلونو خاوند کړي، د پرمختګ لپاره به يې هڅې وکړي او هېڅ چا ته به اجازه ورنکړي چې زموږ ګډ کور ته زيان ورسوي.

د يوه سوکاله او اباد افغانستان په هيله !

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library